

I både Danmark og USA er social arv med til at forme hele livet

Den sociale ulighed i Danmark ligner på mange områder uligheden i USA

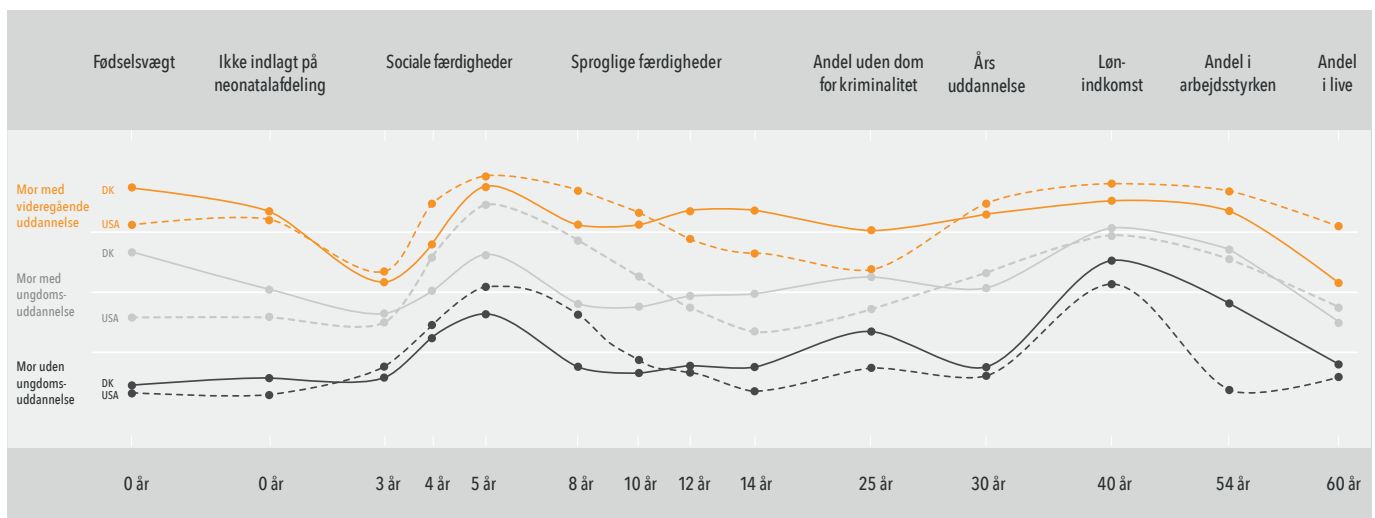
Der er markant ulighed i Danmark, når man ser på den familiemæssige baggrund gennem hele livet. Og det er vel at mærke en ulighed, som på mange områder ikke er væsentlig forskellig fra tilsvarende mål i USA – på trods af den danske velfærdsstat. Det er konklusionen på et nyt studie fra nobelprisvinder og professor ved University of Chicago, James Heckman, og forskningsleder ved ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Rasmus Landersø.

På figur 1 kan man se forskelle i livsforløb på tværs af social baggrund. Forskellene strækker sig fra fødsel over barndom, ungdom, voksenliv og alderdom i Danmark og USA.

De sociale skel begynder ved fødslen

Allerede fra fødslen er der sociale skel i både Danmark og USA. Det giver sig for eksempel udtryk i form af forskelle i fødselsvægt og sandsynligheden for at blive indlagt umiddelbart efter fødslen. Men de sociale skel ses også i færdigheder i børnehave- og skolealderen, kri-

Figur 1. Forskelle over hele livet på baggrund af mors uddannelse

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed på baggrund af Danmarks Statistik og surveydata fra The National Longitudinal Study of Youth, Bleses et al. (2018), Beuchert og Nandrup (2018).

Figuren viser – opdelt på mors uddannelse (ingen ungdomsuddannelse, ungdomsuddannelse, videregående uddannelse) – gennemsnitlig fødselsvægt, indlæggelse på neonatalafdeling efter fødslen, vurderede sociale færdigheder, sprogttestscorer, kriminalitet, uddannelseslængde, lønindkomst, arbejdsmarkedstilknøytning, mortalitet. De enkelte komponenter med tilhørende akser kan findes i den bagvedliggende publicering.

minalitet gennem ungdommen, senere fuldført uddannelse, indkomst og tilknytning til arbejdsmarkedet. Og selv, når det gælder dødelighed som ældre.

Uligheden i indkomst er meget lavere i Danmark end i USA, hvilket primært hænger sammen med den store omfordeling via overførselsindkomster og skatter, som

vi ser i Danmark. Derudover er adgangen til for eksempel uddannelse og sundhedsvæsenet ikke afhængig af indkomst i Danmark, hvilket umiddelbart giver alle de samme muligheder for bl.a. uddannelse og behandling, uanset hvilken baggrund man har. Men ét er formelle muligheder, noget helt andet er adfærd, og hvem der kan drage nytte af mulighederne.

FAKTA

Figur 1 er baseret på sammenligninger af børns livsforløb opdelt på deres mors højeste fuldførte uddannelse. Den tager udgangspunkt i et tværsnit af enkelte årgange for at kunne sammensætte et helt livsforløb.

Figuren kan ikke bruges til at be- eller afkræfte, at ulighed på tværs af mors uddannelse er den samme i Danmark og USA. Figuren kan kun bruges til at illustrere det umiddelbare sammenfald i mønstret set i de to lande. Selvom hvert enkelt mål og årgangene er defineret så ens som muligt, er ikke alle mål identiske for Danmark og USA. Eksempelvis viser figuren ”sproglige færdigheder” gennemsnit for ”sprogtestscorer” i de to lande, men typen af test og indholdet adskiller sig. Derudover varierer

enhederne gennem figuren. Derfor kan bevægelser op eller ned ikke tolkes som hhv. stigende eller faldende forskelle.

Resultaterne i figur 1 er desuden ”deskriptive” og ikke ”årsagssammenhænge”. En forskel på børn på tværs af mødres uddannelse betyder ikke nødvendigvis, at en høj uddannelse til mødre eksempelvis forbedrer børns testresultater. Når der er forskelle på tværs af mødres uddannelse, skyldes dette forskelle i forhold som færdigheder, holdninger, personlighedstræk, miljø og/eller ressourcer i familier, hvor mødrene har henholdsvis ingen ungdomsuddannelse, en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse.

Den sociale mobilitet i Danmark er lavere end hidtil antaget

Sammenhængen mellem forældres og børns indkomst og velfærd set over hele livet er meget større, end vi hidtil har troet.

Op imod 60 procent af den ulighed, der findes blandt forældre, går igen blandt deres børn, når man undersøger værdien af børns og deres forældres samlede indkomst eller forbrugsmuligheder set over et helt livsperspektiv. Dette resultat bliver præsenteret i et nyt studie af den amerikanske økonom og nobelprismodtager, James Heckman, og forskningsleder hos ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Rasmus Landersø.

Hidtidige studier, der har undersøgt sammenhængen mellem børns og deres forældres indkomst – ofte betegnet indkomstmobilitet – er baseret på udtræk af enkelte år af børns og forældres indkomster. Udtrækkene sker eksempelvis, når forældrene er 30-35 år, og derefter, når deres børn bliver 30-35 år.

Muligheder varierer gennem livet

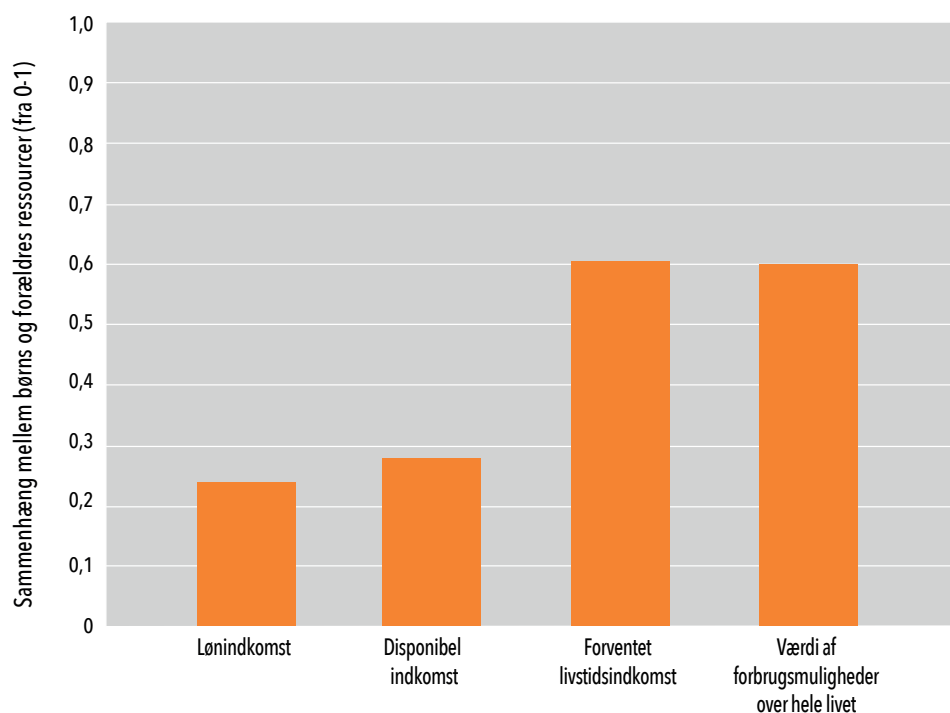
Indkomstniveauer og forbrugsmuligheder varierer

imidlertid på forskellige stadier i livet alt efter den enkeltes baggrund. Uddannelseslængden er for eksempel både bestemmende for, hvornår den enkelte indtræder på arbejdsmarkedet, og også for, hvilken lønudvikling der opnås gennem livet. På samme måde er der forskelle, alt efter om man er enlig eller lever i et parforhold, hvornår man får børn og hvor mange osv. Derfor har tidligere studier ikke vist den samlede mulige ulighed set over hele livet.

Forskellene mellem de tidligere mål for indkomstmobilitet og de nye og mere dækkende mål for social mobilitet opsummeres i figur 2. Figuren viser, at hvis man bruger tidligere mål, kan omkring 25-30 pct. af forskellene i børns disponible indkomst føres tilbage til forskelle i deres forældres indkomst.

Men når man i stedet undersøger sammenhængen mellem indkomst eller forbrugsmuligheder fra de økonomiske ressourcer, familier har til rådighed over hele livet, ændres konklusionen markant. Nu er det op imod 60 pct. af uligheden, der kan forklares med forældrebaggrund.

Figur 2. Social mobilitet i indkomst og forbrugsmuligheder alt efter definition

Figuren viser den intergenerationale elasticitet (dvs. hvor mange procent børns ressourcer i gennemsnit stiger, når forældres ressourcer stiger med 1%) for lønindkomst og disponibel indkomst (indkomst efter offentlig overførselsindkomst og skat) målt, når hhv. børnene og forældrene var i 30'erne, samt for forventet livstidsindkomst og værdien af forbrugsmuligheder over livet.

Kilde: Eshaghnia et al. (2021) baseret på data fra Danmarks Statistik.

Om metode og begreber.

Lønindkomst og disponibel indkomst er defineret på baggrund af indkomstregistret fra Danmarks Statistik og målt for hhv. forældre og børn, da de var i 30'erne. Forventet livstidsindkomst er ”permanent indkomst” estimeret i hvert år som summen af i) nutidsværdien af den forventede disponible livsindkomst og ii) aktiver omregnet til en annuitet (baseret på en diskonteringsgrad på 0,04 og en livstid

på 85 år). Værdi af forbrugsmuligheder er ligeledes baseret på estimeret forbrug over livet (på husholdningsniveau). Begge livstidsvariable er estimeret ved at ekstrapolere udviklingen over tid baseret på et bredt sæt af observerbare karakteristika (fx uddannelse og demografiske karakteristika, se appendiks til baggrundspapiret for en uddybning).

Undersøgelsens publicering

James J. Heckman & Rasmus Landersø. 2020.
Lessons from Denmark about Inequality and Social Mobility.
ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Study paper nr. 160.

Referencer:

Beuchert, L. V. and A. B. Nandrup (2018).
The Danish National Tests at a Glance. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1, 1–35.

Bleses, D., A. Højen, L. Justice, P. Dale, L. Dubdal, S. Piasta, J. Markussen-Brown, M. Clausen, and E. F. Haghish (2018).
The effectiveness of a large-scale language and preliteracy intervention: The spell randomized controlled trial in Denmark. Child development 89, 342–363.

Eshaghnia, S., J. J. Heckman, R. Landersø, and R. Qureshi (2021).
The transmission of lifetime wellbeing across generations.

Nyt fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i enheden.

Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på: www.rockwoolfonden.dk/forside/forskning